

GEDİZ

İÇİNDEKİLER

Manisa tarihi etrafında	M. Çağatay Uluçay
Hayat, İhtiyarlık ve Ölüm	Dr. Esat Eğilmez
Yunus Emre'nin kabri meselesi	M. Çağatay Uluçay
Manisa'da Semercilik hakkında bir araştırma	İ. Gökçen
Manisa'da Ziraat işleri	Niyazi Kuraleğlu
Kula folkloru ve Yunus Emre	Nazmi Bayçın
Manisa'da folklor	Fehmi Erdoğan
Köyde İktisadi Hayat	Maci Tüğen
Halkevi Faaliyeti	Gediz

SAYI: 70

1. Kânun 1943

Cilt: 6

GEDİZ

İÇİNDEKİLER

M. Çağatay Uluçay
Dr. Hacı Hıncal
M. Çağatay Uluçay
İ. Gökbayrak
M. Çağatay Uluçay
N. Hacı Hıncal
F. Hacı Hıncal
N. Hacı Hıncal
Gediz

Türk Tarih Kurumu
Manisa tarihi etrafında
Hayat, İhtiyat ve Ölüm
Yunus Emre'nin kabri menşesi
Manisa'da Semerçilik hakkında
Bir araştırma
Manisa'da Sıraüstü işleri
Kula Folkloru ve Yunus Emre
Manisa'da folklor
Köyde İhtiyat Hayat
Halkevi Faaliyeti

25 AYI: 70

1. Kânun 1943

GEDİZ

Yazı İşleri Direktörü
M. Çağatay Uluçay

Sayı : 70 1. Kânun/1943
AYLIK
MANİSA HALKEVİ DERGİSİ

İmtiyaz Sahibi
M. Azmi Önakin

MANİSA TARİHİ ETRAFINDA

M. ÇAĞATAY ULUÇAY

Halkevimizin belli başlı amaçlarından biri de, şimdiye kadar yazılamıyan, ilmi bir Manisa tarihini, ortaya koymaktır. Bu cümle ile bu güne kadar, Manisa tarihinin yazılmadığını ileri sürmek, istemiyoruz. elimizde bir Manisa tarihi mevcuttur. Fakat bu tarih geride, zengin bir kültüre malik olar. Manisa'mızın her kademesini gereği gibi aydınlatmamaktadır. Bu itibarla, eski ve zengin bir kültür cihazına malik olan Manisa'mızın, her kühür kademesindeki değerini belirtmek hem halkevimizin ve hem de bu çatı altında yaşayan münâvverlerimizin bağ ödevlerindendir.

Yukarıda bir kelime ile yazarak geçtiğimiz kültür kademesinden ne kast ediyoruz? Mükemmel bir Manisa tarihi meydana getirebilmek için nasıl çalışmalıyız? evvelâ bu iki sorunun cevabını verelimiz.

Bu günkü araştırmalara nazaran, Manisa Magnetlerden Saruhan Türklerine kadar, muhtelif milletlerin elinde kaldı. Bu milletlerle kültürleriyle hasrî neşroldu ki, bu milletlerin belli başlıları, Etiler, Lidyanlılar, Firikyahlılar, Yunanlılar, İranlılar, Romalılar, Bizanslılar, Saruhanlılar ve Osmanlılardır. Bu milletler, yüzlerce yıl, Manisa'ya hakim olduklarından, kendi kültürlerini de bu şehirde yaydılar. İşte bizim, yukarıda kaba taslak, kültür kademesinden bahs ettiğimiz, bu milletlerden bize kadar gelebilen kalıntıların neler olduğunun tesbit edilmesidir.

Buraya şunuda esefle kayıt emeliyiz; Saruhan oğullarından evvelki devre ait, vilâyet dahilinde bir sürü eser bulunmasına rağmen, ne toprak yüzünde ve nede altında bulunan eserler üzerinde bu güne kadar ciddi bir inceleme yapılmamıştır. İleri de yazılacak mükemmel Manisa tarihinin

Fakat bu ferdlerin ölümüne karşı ilmin verebildiği ufak bir tesellidir.

Ferdlerin hangi sebeplerle öldüğünü araştırdığımız zaman karşımıza ekseriyetle bir çok hastalıklar ve kazalar çıkar. Fakat istatistiklerin bir kısmında hiç bir hastalık ve kazaya bağlanamayan ölümler de bahsedilmektedir. O halde canlı bir varlığın ihtiyarlaması ne demektir? Kuvvetlerin sönüğü, bütün uzuvlarda istihale ve atrofinin başladığı devreye bu inhitat ve *Involution*'a ihtiyarlık diyoruz. İhtiyarlık devrinde bedende morfolojik ve trofik bir takım değişiklikler olur. Kollar beyazlaşmış ve dökülmüştür. Deri incelmış,

en esaslı kaynağı şüphesiz ki gayri islâmi devirden kalan kalıntılardır. Bu önemli kaynağın hüviyetini ortaya koymak ve değerlendirmek en başta gelir.

Gerçi eski kaynaklar da, Manisa'da olan biten bazı siyasi ve askerî hadiseler yazılmakta ise de, bunlar karanlık Manisa tarihinin birer meşalesi olmaktan çok uzaktırlar. Bu itibarla, ilmî bir Manisa tarihinin meydana gelebilmesi için, yukarıda adlarını yazdığımız milletlerin tarihleri ve eserleri ile uğraşan mutahassısları Manisa'ya çağırarak, vilâyet içinde araştırma ve kazılar yaptırmayı ön plâna almamız lâzım geliyor ki, bu husus için maarif vekillliği, tarih kurumu ve parti genel sekreterliğimizde yardımını rece etmek münasib olur, zararı da yok. Halk evimiz, bu hususta, yukarıda adlarını yazdığımız müesseseler ve mutahassıslara baş vuracak olursa, iyi neticeler alacağını kuvvetle tahmin etmekteyiz.

elastikliğini kaybetmiş, sararmış, kurumuş ve buruşmuştur. Mikroskopla muayenede atrofi ve istihale vardır. Ter guddeleri azalmıştır. Deriye subağ birikmiş ve lekeler teşkil etmiştir. Keza ihtiyarlıkta dişler de dökülür. Alt çene atrofiye uğrar. Bütün kemikler inceler, daha kolay kırılır bir hal alır. Bel bükülür. Bundan ötürü boy kısalmır. Beden ağırlığı da etlerin atrofiye yüzünden azalır. İç uzuvlarda da derin değişiklikler olur. Kalp adalesini teşkil eden lifler küçülür. Aralarında ki munzam nesîç artar. Liflerin tekallüs kabiliyetleri azalır. Damarlar da sertleşir. Arterioskleroz dediğimiz damar sertleşmesi hali meydana çıkar. Artık böyle sertleşmiş damarlar çalışan organlara lâzım olduğu kadar kan götüremezler. Bu organlar da istihaleye uğrar. İç ifraz bezlerinde vukua gelen bozukluklar da çok mühimdir. İhtiyarlıkta ipofiz, tiroit, sürrenal guddelerinden ziyade döl guddeleri tagayyüre uğrar, ihtiyarın husyesi yavaş yavaş atrofik bir hal alır. Kıvamları munzam nesîç artmasından ötürü sertleşir. Prostat büyür. Kadın yumurtalıklarında da yaşın ilerlemesiyle hacim azalması ve kıvam sertleşmesi görülür. Kadın morfoloji bakımından adeta erkekleşir, sesi kalınlaşır, bıyığı ve sakalı çıkar. Buna mukabil memeler atrofiye uğrar ve silinir. İhtiyarlıyan erkek ve kadınların moral ve psikiş sahada gösterdikleri derin değişikliklerden uzun uzadıya bahsetmeğe mecmuamızın hacmi müsait değildir. İhtiyarlarda havas sahasında da büyük gerilemeler olur. Duyma, dikkat, heyecan ve teessür azalır. Hıddinlik, egosantristite inkişaf eder. Yeni fikirler tevliidi için lâzım olan hayal kudreti ve orijinalite kalmaz, aynı hikâyeleri ve aynı vak'aları mütemadiyen tekrar ederler mazi ile yaşarlar, halden memnundurlar. İstikbali aramazlar.

Acaba ihtiyarlığın sebebi nelerdir?

Mechnikofa göre insan, kalın barsağında yaşayan, mikropların metabolizma mahsulleriyle tedricen zehirlenir. Eğer bunların muzur tesirlerinin önüne geçilseydi insanlar çok daha fazla ya-

MANISADA SEMERCİLİK HAKKINDA BİR ARAŞTIRMA

İBRAHİM GÖKÇEN

[II]

Bütün semerci esnafı teplanır ve esnaf şeyhi kethuda, ve ustabaşı da çağırılır. Mevlût okunur, yenir içilir; nihayet ustalık hakkı verme merasimine başlanırdı Burada merasimin en karakteristik ciheti, Ahiliğin Bektaşiliğe benzeyen bazı taraflarıdır. [2]

Merasimede Şeyhin huzurunda, usta, kalfaya ustalık hakkını verir ve peştemal kuşatılır. Kalfa, oradaki büyüklerin ellerini

[2]. Bu merasimde: (Önden bir kalfa ile beraber duacı halkanın içine dahil olup ve şahın önünde bütün davetlilere hitaben [esselâmü aleyküm ya ehliş şeria] der. Halk da (ve aleykümesselâm ve rahmetullahi ve bereketihi) ve bunu müteakip duacı (esselâmü aleyküm ya ehlettarika) der.

şairlerine nazaran sönüktür. Bunun bir kısmını merhum muallimlerimizden Konyalı Zeki bey tarafından Konyada çıkan (Babalık) gazetesinin 2 temmuz 1931 tarihli nüshasında neşretmiştir.

Asıl Yunus Emrenin burada medfun olmadığı ve yukarıda dediğimiz gibi [Halk şairlerinden Kâtip zade Karamanlı Yunus]'un medfun olduğu muhakkaktır. Çünkü Konyanın altıncı vakıf defterinin 493 üncü sahifesinde ve Konya kadısı Mehmet oğlu şeyh Hasan Nesip tarafından yazılmış olan recep 918 H. (eylül 1512 M.) tarihli Karaman neslinden Pîr Ahmet bin Nasuh bey vakfiyesinin altında sekiz şahit sırasında (Şeyh Yunus baba elmaruf postneşin Kirişçi baba) yazılı olmasına mebni bu Yunus babanın asıl Yunus Emre olmadığı katiyetle tezahür eder. Karaman'da medfun Yunus babanın vefat tarihine tesadüf edilememiştir.

öper ve evvelden hazırlanan peşkir, sabun gibi hediyeleri çavuş ustaların önlerine koyardı.

Bu merasime, esnaf (Damiye) derler. Bu kelimenin eski kayıtlarda çokça geçen (Taamiye) den galat olması çok mümkündür. Ondan sonra kalfa, usta olur, dükân açabilirdi.

Bunu müteakip herkes fatihai şerife okur ve gine duacı (esselâmü aleyküm ya ehlel marife) der. Yine herkes tarafından fatiha okunur, duacı son olarak (Esselâmü aleyküm ya ehlel hakika) der. Yine fatihai şerife okunur ve bunu müteakip sanat pirleri ve büyüklerinin isimleri zikredilir-miş..)

Manisada ziraat, ticaret ve esnaf teşkilâtı M. Çağatay Uluçay. S. 109.

Mezkûr eserin müellifi, esnaf merasiminde geçen bu adetlerin islamiyetten manevi bir kuvvet almak gayesiyle yapıldığını ileri sürmektedir. Aynı eserinde 103 üncü sahifesinde: (Türk esnafı koyu Sunnidirler.

Gerçi Bektaşî ananelerine göre kurulan Yeniçerilerin esnaf içerisine karışması, biraz Bektaşilik kokusunu bu teşkilât içine sındırmış ise de hiç birvakit aslından uzaklaştıramamıştır..)

Bu merasimden maksat, kalfanın ustalığa geçmesinde, ona manevi telkin yapmak, dürüst, vicdanlı, işinin ehli, hayır sever, faziletli insan yetiştirmektir. Binaenaleyh merasimin dünyevi bir gayesi olduğu görülür. Fakat bu iddialar, esnaf teşkilâtı ve merasimleri arasına Bektaşilik ananelerinin sonradan Yeniçeriler vasıtasile karıştırıldığı isbata kâfi değildir. Zira gerek ahilik ve gerekse Bektaşilik eskiden bütün esnafı içine alan bir teşkilât olduğuna göre, anane ve adetlerini bu gibi merasim esnasında yaşatmış-

Semercilerin Hayır ve Yardım İşleri

Semerci esnafı, diğer esnaf gibi aralarından bir mütevelli seçerlerdi. Bu adam, semerciler tarafından vakfedilen bina ve saireye bakar, bunların icar bedellerini toplardı. Bu vakıf binalara ait malûmatı eski kayıtlarda görmekteyiz. [3] Semercilere ait çarşıda sebiller de bulunurdu ki, yazın sıcak günlerinde esnaf bu sebillerde karla soğutulan sudan içerlerdi. Bu sebillerden gelen geçenin iştigi de kayıtlarda görülüyor. Buralara kar getiren adamların hizmetleri için semerci evkafından para ayrılırdı. [4]

Bundan başka yılda bir defa mevlüdü şerif okutulup, yapılan masraflar da yine

olması tabiidir. Ustalık merasiminde merkez sık leti teşkil eden bir cihet vardır ki, o da şöyle duacı unsurları ile, duacının 4 zümreye hitap etmesi keyfiyetidir.

Duacı, Bektaşilikteki (Rehbar)e, 4 zümreye selâm vermek te Bektaşilikteki 4 kapıya selâm verme keyfiyetine şekil ve manâ ittibarile tetabuk etmektedir. Bu benzayış, Ahiliğin Bektaşilik veya ona benzer bir tarikat olmasını icap ettirmese de Yeniçeri teşkilâtı kurulmazdan önce bu iki yolun birbirine tesir ettiği kabul olunabilir. Ahilik analerinin Bektaşiliğe benzemesinin sebeplerini izah ve tesvik ettikten sonra mesele kendiliğinden hal edilmiş olur.

Esasen Ahilik Bektaşiliğin teessüsünden evvel mevcuttu. Ve Bektaşiliğin kurulmasında hazır bir zemin olmuştur. Bunu, Hacı Bektaş Veli ile aynı zamanda yaşamış Ahi büyüklerinin hayatından ve Hacı Bektaş Velinin Türbesini tamir veya inşa eden zatın bir Ahi şeyhi olduğundan anlamaktayız. (Türk Yurdu sayı 27, s: 199 - 203).

mütevelli elile vakıf emlak ve akarın gelirinden tesviye edilirdi.

Eski esnaf, usta ve kalfaların aylık gelirlerinden bir nispet dahilinde parayı, hususî sandıklarına yatırdıklarını ve bu işe mütevellinin baktığını söylüyorlar. Kayıtlarda da vakıf emlakın icar bedellerinden bir kısmı ile muhtacı muavenet esnafa yardım edileceği yazılıdır. [5] Binaenaleyh ihtiyarlık ve ya hastalık gibi haller dolayısıyla san'atini icra edeniyen esnafın bu çeşit yardımlara mazhar olduğu muhakkaktır.

Bu etüdü yaparken bana şifahî malûmatı vermek suretile, değerli yardımlarda bulunan, deden babadan semerci, usta Ferrit Bilici'ye teşekkürü bir vazife bilirim.

İbrahim Gökçen

(Bir Düzeltme)

Geçenki yazımızın 14 cü sahifedeki prağrafın başındaki (Ustabaşı Yetiştirmek usulü) ibaresi (Usta yetiştirmek usulü) olacaktır.

- [3] Manisada Ziraat, Ticaret ve Esnaf Teşkilâtı 17. ci Asırda M. Çağatay. Sayfa 100
[4] Aynı eser sayfa 100
[5] « « sayfa 100

Manisa'da Ziraat İşleri :

DAGHACIYUSUF KÖYÜNDE MEYVACILIK

VI

Yazan : NİYAZİ KURALOĞLU

Yüksek Ziraat Mühendisi

Bu köy Bozdağın doğu sırtlarına doğru kurulmuş ve evleri yolda gördüğümüz köylerden farklı olarak dağınık olmayıp toplu bir şekilde idi. Evlerin yapıları dam şeklinde ve bir tarafları yamaçtan istifade edilmiş; yan ve ön tarafları taştan kalın duvarlarla çevrelenmiş olup üzerleri ağaçlarla örülmüş ve bunların üstlerine de toprak konularak tesviye edilmiştir. Her odanın tek kanatlı küçük bir tahta penceresiyle yine tek bir kapısı var. İçerleri toprakla sıvanmış ve keza zeminleri de topraktan, birde ocakları mevcuttur.

İşte evler heman umumiyetle bu tarzda yapılmış, tek gözlü veya iki gözlü odalardan müteşekkildir. Ekserisinde önlerindeki sayvantlarında birer fırınları vardır.

Köy 145 haneli ve 1167 nüfusludur. Ve yegâne yaptıkları iş meyvacılık olup yiyecekleri kadarda, kısmen düzlüklerde, kısmende yamaçlarda ve meyvalıkların arasında yaptıkları ziraatla ve yine kendi ihtiyaçları kadarda, inek ve keçi beslemekle geçinmektedirler. Hemen her ailenin perakende olarak 100-300 ve daha fazla meyva ağaçları mevcut olup bunların ekserisi elma, mütebakisinide armut, ahlat, badem, kiraz vs. meyvalar teşkil etmektedir.

Mevcut elma çeşitleri:

Gül elması : Tatlı zemini beyaz güneş gören tarafı lekesiz kırmızı uzunluk 8 cm. genişlik 7 cm. dir.

Arap : Tatlı mayhoş kâmilan koyu kırmızı uzunluk 8.5 cm. genişlik 7.5 cm. dir.

Söğüt « : Mayhoş zemin akbeyaz güneş gören tarafı pembe kırmızı uzunluk 7 cm. genişlik 5 cm. dir.

Kadıkavuk « : Ekşi çok sulu tamamen yeşil büyük yassı uzunluk 6 cm. genişlik 10 cm. dir.

Amasya « : Tatlı kokulu umumî olarak kırmızı benekli az bir tarafı yeşil uzunluk 7 cm. genişlik 6 cm. dir.

Misket » : Tatlı kokulu fakat sert bir tarafı beyaz diğer tarafı çizgili kırmızı uzunluk 7 cm. genişlik 6 cm. dir.

Bilhassa bu elma çeşitleri içerisinde; Gül, Arap ve Amasya elmaları gösterişli olmaları ve birincisinin tatlı, ikincisinde tatlı mayhoş ve Amasyanında haiz olduğu hususî kokusu, tatlı ve renginde cayıp bulumamasından piyasaca çok rağbet görmelerine amil olmaktadır. Bunlardan mada Misket elmasında Nisan ayına kadar dayanıklı oluşu ayrıca bir hususiyet göstermektedir.

Bellibaşı Armut çeşitleri şunlardır:

Bursa Armudu

Güz »

Abbasi »

Gözdak »

Bunların içersinde de hem gösterişliliği, hemde çok tatlı ve çok sulu oluşundan en çok piyasa tucanı Abbasi'dir. Fakat bu armut dayanıksızdır. Bursa namı verilen armutta kumsuz ve tatlı oluşundan sevilir,

Fakat; içlerinde en çok dayanıklı bulunanı Güz armududur.

Diğer meyva cislerinin çeşitleri mevsimleri geçmiş bulunduğundan tesbit edilememiştir.

Meyvaların muhafaza tarzları; bahçelerindeki damlarının kenarlarında açtıkları geniş ve derince çukurların diplerine geniş çınar yapraklarını serecek, bunların üzerinden elmaları istif edip çukurların üstlerini çalılarla örtmek suretiledir. Bazılarında satışa götürüncedekadar evlerinde muhafaza etmektedirler.

Bilahare buralardan meyvalarını hayvanlarına yükleyerek ve kabileler halinde Alâşehir ve bazanda Nazilli pazarlarına götürüp kötürü alarak satmaktadırlar.

İşte bu köy halkının esas servet menbaini teşkil eden meyvacılığundan daha fazla faide temin etmeleri maksadıyla, köylüler toplatılmış ve birlikte bahçelerine gidilerek orada, meyva ağaçlarından daha iyi evsafıta ve her sene mahsul alabilmeleri için ağaçlarına nasıl bakmaları ve ne tarzda budamaları icap ettiğini; keza bayır ve düz arazide dikilecek fidanların mutlak tutması için ne şekillerde hareket edilmesi lazım geleceğini ve nihayet buna benzer hususlar hakkında kendilerine lüzumlu izahat verilmiş ve gereken teknik şeyler gösterilerek tatbikatlar yaptırılmıştır.

Bütün bu çalışma ve gösterilerim köylülerimiz tarafından büyük bir dikkat ve alâka ile takip edilmiş ve yerinde olan sorguları cevaplandırılarak müşkülleri giderilmiştir.

Geceleyinde köy kahvesinde geç vakte kadar hemen bütün köylü ile yakılan ocak başında çay kahve içilerek tatlı sohbetler yapılmış, bu meyanda da köylülerinin ihtiyaçlarından, Manisa vilâyetindeki yeni zirai teşkilâtımızın mahiyetinden ve kendilerine yapılacak zirai yardımlarımızdan bahis edilmiş ve bu yolda yapılacak yeniliklere benimsenlik göstermelerinin lüzumu belirtilmiştir.

Ertesi sabahda bu çalışkan köy halkı ile tekrar

buluşmak üzere, vedalaşarak hayvanlarımıza bindik ve yanımıza köyün bekçisini alıp Dağ Hacı Yusuf köyünden ayrıldık.

Yolda biraz olsun bu necib vatandaşlarıma faideli olduğumu düşünerek sevinç duyuyordum.

Bu suretle evvelâ yine dağa doğru yarım saat fazla tırmandık.

Yavaş yavaş yükselen güneş artık bizi hayli ısıtmıştı. Takriben Bozdağın 1200-1300 M, rakımlarında bulunuyorduk. Burada şimdiye kadar hiç görmediğim tabiatın güzel bir manzarası ile karşılaştım. Bulduğumuz yamaçlar tamamen günlük güneşlik idi, fakat Alâşehir ovası ve alt taraftaki tepeler hiç görünmüyor sanki üzerleri hallaç pamuğu atılmış gibi, bulutlarla örtülmüş ve biz bu bulutların yukarısında kalıyorduk.

Önümüzdeki bu, tabiat güzelliği alabildiğine uzanıyor. Yalnız çok uzaklardaki dağların zilveleri siyah siyah görünüyordu. Bu karaltılardan maada her taraf bembeyazdı. Doğrusu bu seyrine doyum olmayan manzaraya bakarken tayyarecilere kıpta edeceğim geldi. Kimbilir onlar bu tabiat güzelliklerinin ne kadar mütenevvelerini görüyorlar. İki saat bu güzel manzarayı seyr ede ede ve daimi surette aşığıya doğru indik. Nihayet bekçi artık Atlanbaç kayalığına geldiğimizi ve burada hayvanlardan inmemiz icap ettiğini söyledi.

Şimdi artık yukarıdan saatlerce seyr ettiğimiz bulutların içerisine girmiş bulunuyorduk. Hayvanlardan indik. Hakikaten bu Atlanbaç kayalığı pek enteresandı. Baştan başa kayalık olan bu yer, ortasından insanların bile pek müşkül geçebileceği dar bir patika geçidi bırakıyordu. Bu cesim kayalığın bir tarafı, yanındaki dağa sırt vermiş diğer tarafı ise müthiş bir uçurumdur. Halbuki Alâşehirin en kesi yolu bu imiş. Köylüler bu yoldan 6-7 saatte Alâşehir'e gelebiliyorlarmış. Bazen bu, geçitte yüklü hayvanların kazaya uğradıkları ve buradan uçuruma düştükleri vaki olmuş bereket versin bulutların içerisinde olduğumuz için hemen yanımızdaki meşelikler

— Devamı 13 ncü Sahifede —

Yurt tetkikleri :

KULA FOLKLORU VE YUNUS EMRE

IV

Yazan : NAZMÎ BAYÇIN
Öğretmen

Manisa'da Bay Ali Ağardan şunu aldım.

46 — Gel ey badi saba lûtfet
Bana şeyhimden haber ver
Bu mahzun gönlümü şadet
Bana aslımdan haber ver.
Uzak mıdır yollarınız
Bahar mıdır çöllerinizi
Efganda bülbülleriniz
Bana aslından haber ver.
Derviş Yunus eder ahı
Gözyaşı döker günahı
Seversen ulu Allahu
Bana aslımdan haber ver.

(Bu; gazel olarak söylenir
divanında yoktur.)

Söyleyen: Selendiden

Derleyen: Azmi Oran

Nurullah Er

47 — Meahmetçigin süngününe durulmaz,
Demir bilek düşman kırar yorulmaz,
Bize de iş düşerse can yakarız.
Harpte bize hesap sorulmaz.
48 — Deriz dibi enseri
Donun maviye benzeri
Çok gurbetler gezd'im
Yoktur silâya benzeri.

49 — Kasaturam sallansın
Asker olan yollansın

Askerlikten kaçanlar
Yere girsin arlansın.
50 — Evlerinin öpürde pınarlar
İçerler suyunu bizleri anarlar
Askere gideni öldü sanırlar
O sebepten arz ederim silâyı,
51 — Mücrimin kilidi
Üstüne güller bürüdü
Sen orada ben burada
Bizim ömür güürüdü.
52 — Mektup yazdım karadan
Dağlar kalsın aradan
Mektup ile baş olmaz
Kavuşturson yaradar.
53 — Merdivenim kırk ayak
Kırkına vurdum dayak.
Kardeşim geliyor deseler.
Koşarım yalın ayak.
54 — Bugün havam kışdı.
Kalemim gümüşüdü.
Biraz daha yazacaktım.
Parmaklarım üşüdü.
55 — Kara dağda kar kalmadı.
Yüreğimde yağ kalmadı.

Daha yazacak idim.
Kâğıdında yer kalmadı.

- 56 — Ak gülüm titrer dalda,
Arzumani çoktur kırınızı gülde.
Bir armağan versem taşırımın belde.
Armağan verecek yar değilmişsin
Bele bağlanacak soy değilmişsin.

- 57 — Elimde gümüş orak.
Gittığım yollar ırak.
Yalvarayım sana devlet
Askerleri geri bırak..

- 58 — Bahçelerde çiçekler nana
Selâmlar yollasam Varır mı sana
Eydeki ihtiyar anam nola
Oğlum derde ararmı ola.

- 59 — Fınar başına oturamam
Elimi suya batıramam
Ben bir kınalı kekliğim
Avculara tutulamam.

- 60 — Mani maniye açar
Maniye kızlar seçer
Söleyeceksen mani söyle
Mauiden adam mı kaçır.

- 61 — Arpalar ekilirken
Dibine dökülürken
Zülüfünden bir tel ver
Kefenim dikilirken.

- 62 — Güller açılır bahar olur
Gülün kokusu nasıl olur.
Ben yavruma gül demem
Gülün ömrü tez olur..

(Söyleyen: Femi Çevik)

- 63 — Ne bakarsın her an yolcu bu yana
Göz mü koydu yoksa görünce bana
Sana fayda yoktur emin ol benden
Her keze göz atmak yakışmaz sana

- 64 — Gidiyorsun çok ileri

Sözlerinin yok deyeri
Beni üzme serbest bırak
Tek başıma gönder geri.

- 65 — Ederken av günü şöyle bir seyran
Göründü gözüme nazlı bir ceylan
Kostum arkasından epeyce zaman
Bu ne güzel endam ne çalım deye.

Derleyen:

M. Eryılmaz

Söyleyen:

Ümmü Kapıcı

- 66 — Gül ekdim ocak ocak
Gül topladım kucak kucak
Elin gülleri açılmış
Benim güller tomurek

- 67 — Dağdan inen atlı
Önüme koydum tatlı
Bunu yazan sorarsan
Bir saz: Ayşe adlı.

- 68 — Yeşil ipinin kelesi
Ben gözeyim sen delesi
Akranların içinde
Ay gibi yalabi.

Derleyen:

Mustafa Yurter

Söyleyen: Yeşil ova'da

Mustafa Çamcı

- 69 — Hanaylar yaptırdım bir uçtan uca
İçinde durmadım üç gün üç gece
Nasıl denişeyim altına, tuza
Ya öleceğim, ya alacağım o kız!

- 70 — Dümeli donlun sen misin
Çarşıda gezermişsin
Her alemde güzelsin
Neden yarsız gezersin

- 71 — Karanfilim dalım yok
Ben ağlarım yârim yok
Yarımı eller almış
Cahilim haberim yok

- 72 — Ak üzümün salkımı
Benim yarım saklı mı
Saklı ise çıkarın
Kaybelerim aklımı.

- 73 — Ne oldu sana levemi tepti
Gök çimen üstünde vade mi yetti.
Vade yetmeden can elden gitti.
Aman kızım kadın kızım püy anam.

Folklor:

EVLENME VE DÜĞÜN ADETLERİ

Çocuk ve Lehusa

[8]

Yazan : FEHMİ ERDOĞAN

Loğusa günlerce yafakta kalır. Loğusa-
nın hisim akılabası kırkı çıkıncaya kadar
hizmet ve yardım ederler. Artık evde yep-
yeni bir hava esmektedir. Çocuğun sesi,
eşyası evin içinde bambaşka bir hareket
uyandırmıştır. Yakın uzak ailenin bütün
tanıdıkları çocuğa veya annesine hediyeler
getirir.

Daha ilk günlerde loğusanın yatağı ba-
şına, bir şiş üzerine sarmısak, portakal, el-
ma, üzerlik dizilerek asılır. Loğusa yedi
gün yalnız hırakılmaz. İki loğusa kadın
birbirine gidip gelmezler, buhar tam kırk
gün korunurlar. Eğer rastgele iki loğusa
birbirine tesadüf ederse kırk basınamas-
 için birbiriyle iğne değışirler yahut çocuk-
ları sırt sırta getirilir.

Loğusa kırk gün tamam olmadan evden
dışarı çıkmaz. Şayet zaruret halinde çık-
mak icabederse yıkanma suyuna kırk taş
kor, yıkanır ondan sonra çıkar.

den madâ uçurumun baş döndürücü derin-
liğini göremiyordum. Fakat su buharının tazyi-
kinden olacakki, kulaklarımız ağırlaşmış, ne benim
söylediklerimi arkadaşım ve nede onun söyledikle-
rini ben lâyıkile anıyamıyorduk. Fakat köy bek-
çisi heman her hafta buralardan geçtiği için, yol-
lara alışmış olduğundan, bizim bu halimize kıs
kıs gülüyordu. Fayalığı geçtikten sonra yine hay-
vanlarımıza bindik ve iki saatde bu suretle ve da-
ima aşağıya doğru inerek Alaşehir ovasına vasil
olduk. Şimdi artık bulutlar yukarılarımızda kal-
mıştı.

Çocuğa doğduktan bir hafta sonraya
kadar isim konur. Evde veya dışarda (baş-
ka memlekette bulunan) aile büyüğünün
reyi alınır, sonra çocuğun kulağına yük-
sek sesle ezan okunur ve adı üç kere söy-
lenir. Böylece ad konmuş olur.

Çocuk hergün geçtikçe biraz daha ser-
pilir, biraz daha sevimlileşir, Dört aylık
çocuk evdekileri ve annesini tanımaya
başlar. Zaman zaman çocuğun sıhhati bo-
zular. Bunu önlemek için türlü ilâç ve
tedavi çarelerine baş vurulur. Çocuğa ilk
günlerde papatya suyu verilir (Papatya
çiçeği bir miktar şekerle kaynatıldıktan
sonra kahve kaşığı ile içirilir. Bu, karın
ağrısına iyi gelir bundan başka anasonu
gene şekerle kaynatıp birer parça vermek
şifalıdır.

Çocuğun karnında şiddetli ağrılar oldu-
ğu hissedilirse veya ishal olursa sirke ile
pişirilmiş tarhana çocuğun karnını yakma-
mak şartıyla sıcak sıcak vurulur. (Karnına
konan bu türlü devaya vurgu derir.)

Küçük çocuk masumdur. Derdini söyli-
yemez, ifade kabiliyetini henüz iktisap et-
memiştir. Onun her türlü hastalığı, ağrısı,
acısı hareketlerinden, neşesizliğinden belli
olur. Neşesiz çocuğun ya ateşi vardır. Ya
hut abtesti yeşil olur. Böyle çocuklara çe-
şit ilâç yapılır. Ayva dana, Hindistan cevi-
zi, çörek otu bir miktar şekerle dövülüp
tülbentten geçirilerek karın ağrısına iyi ge-
len bir ilâç yapılır. Bu ilâç çocuğun da-
mağına birer parça konarak yedirilir. Böy-
lece tedavi edildiğine inanılır.

KÖYDE İKTİSADİ HAYAT

III

NACİ TÜĞEN

Gene Yunt dağı köylerinden Büyük Süm-büller'de bir gün toprakların verimsizliğinden bahsediliyordu. Köylülerin hemen pek çoğu toprakların kuvvetsizliğinde ısrar ediyorlardı. Bir aralık biri bu fikre delil olmak için :

— Bizim şu gördüğünüz beş dönümlük tarla babam gününde o kadar bereketli mahsul verirdi ki taşımakla bitiremezdik. Hiç unuttuğum bir yıl rahmetli sağken çeşin dibini, toprakbı, samanın yarısından çoğunu orada bırakıverdik. Nerde o günler?..

Sebepler arasında rahmetin azlığı, ve bet bereketi kaldıran bir takım yanlış düşüncelerin sıralanmaya başladığı bir sırada, köyün ileri gelenlerinden bir ihtiyar şu fikirleri ileri sürdü: Ona göre Yunt dağı topraklarının verimini düşüren pullukmuş, pulluk toprağı karıştırmazmış, ancak altını üstüne çevirmiş; hele çifti süren hizmetkârşa çizilari biraz da seyrek tuttuverdiğinden tarla çığ kalırmış. Son zamanlarda bunun farkına vardığı için Koca tariağı iki yıldır kara sapanla kendisi sürmüş böylece tarla eski bereketini elde etmiş.

Fikrinin verdiği heyecanla köylülere:

— Siz de çiftçimisiniz be? Biz sizin yaşıңызdayken babalarımızın çiftini kendimiz sürerdik. Herbiriniz birer mühluz aga süsü taşıyorsunuz. Nerde işe yarayıyacak adamlar varsa hizmetkâr tutmuş çifte gönderi-

yorsunuz. Onlarda ağalarına hoş görünmek için günde iki dönümü çizittirip geliyorlar. Sonra oda da yeri gelince (Ben otuz dönüm kapadım. Ben kırk) diye löm löm atarsınız. Mahsul olmayınca da (Allah vermedi.) der çıkarsınız. Böyle çalışmaya Hüda ne yapsın?

Benim de fikrim bereketin azlığı meselesiyle uğraşmaya başladı. Kendi kendime soruyordum: (Acaba söyledikleri gibi toprak hakikaten kuvvetini kaybetmiş miydi?

Yüzlerce yıldanberi kuvvetini muhafaza etmiş, köyü doyurmuş bir toprağın birdenbire durmasını aklım bir türlü kabul etmedi. Meger toprak hastalana. Başka sebepler aradım. Kara sapan ve pullup meselesi acaba doğru muydu?

İhtiyarın haklı olduğu taraflar yok degildi. Bir defa toprağı tamamen karıştırıp havalandırmak lâzımdı. Hizmetkârların bu işi lâykıyla yapmadıkları aşıkardı. Bu işin verime yüzde elli tesir etmesi mümkündür. Gene ihtiyarın söylediğine göre bereketin çok olduğu yıllarda köylülerin çiftçilik bilgisi daha ileriymiş. Çünkü onlar bir tarlayı muhtelif zamanlarda dört beş kat sürerler, bu sürme zamanlarını iyi bilirlermiş. Fazla dönüm ekmekten ziyade az ekip çok emek vermiğı başta tutarlarmış. Tarlaları gübrelemek ihmal edilmezmiş.

İhtiyar daima gençlerin tembelliğinden şikâyet ediyordu

Evet tarlaları gübrelemenin de verime

I. Oİ. KÂNUN İÇİNDE EVİMİZ FAALİYETLERİ

1 — orta okul öğretmeni Fehmi Erdoğan tarafından (Sağlık ve Spor), Halk evi reisi Azmi Önkın tarafından (Milli servetimiz)' orta okul müdürü Asım korkut tarafından (muâşeret kaideleri), baş öğretmen Avni Tunçay tarafından (Tasarruf haftası ve vazifelerimiz.) mevzlarında birer konferans verilmiştir.

2 — Ulusal ekonomi yerli mallar haftası münasebetile tertip edilen program içinde faaliyet gösterilmiş, sayın baş vekilimizin haftayı açış nutukları ve hafta münasebetile Ankara Radyo merkezinden verilen konferansların hepsi hoperlörlerimizle şehre nakledilmiş ilk okul talebeleri ev sahnesinde hafta devamına müsamereler vermişlerdir.

3 — Dil, Edebiyat şubesi azalarınınızın folklor

tesiri çok. Hakikaten bu işin son zamanlarda fazla ihmale uğradığı tersliklerin yığıntılarından belli. Bu gübrelerin her yıl zayıf topraklara karıştırılması icabetmez zaidi?

Toprağın dört beş kat sürülmesi ise pek faydalı ve bunun tavını bilmekte mühim bir iş. Yalnız hayvan kılığının toprağı fazlaca sürmeğe engel olduğunu düşünmek gerektir.

Bütün bunlardan başka mühim bir sebep daha vardır ki kimse bundan bahsetmiyorda. Son yıllarda köylülerin toprakları miras meseleleri harp yüzünden sönen ocakların parça parça satılmış toprakları köyde toprak bütünlüğünü bozmuştur. Köylülerin çoğu parça parça küçük topraklara sahiptir. Bu parçalar arasında birer ikişer saatlik mesafe vardır köylünün bir çok vakti

ve Dil araştırmaları üzerinde yapmakta oldukları çalışmalara devam edilmiş ve elde edilen sonuçlar evimiz dergisi Gedizin 70 inci sayılı nüshasında neşir olunmuştur.

4 — güzel sanatlar ve temsil şubelerimizin müşterek çalışmaları devam etmiştir. müzik kursları muntazaman yapılmıştır.

Ay içinde ilk okul talebeleri tarafından ev sahnesinde çeşitli programlı müsamereler verilmiştir.

temsil şubesi azalarımız 30 kişilik bir kadro içinde bandonunda iştirakile (Himmetin oğlu) müzikli piyesle provalarına başlamışlardır. haftanın üç gününde muntazam provalar yapılmıştır. temsil önümüzdeki ay içinde sahneye konacaktır.

bu tarlalara gidip gelirken yolda geçiyor. Bu mühim mesele şüphe yok ki işi azaltıyor. Çünkü köylü tarlasiyle uğraşmak için lazumu kadar vakit bulamıyor.

Yaksa köylü gençler ihtiyarların dediği gibi hiçte tenbel değildirler. Köy halkına baba, çoluk çocuk, arı gibi çalışmaktadırlar. Yalnız bu toprakların parça parça oluşu ev halkını birbirinden ayırmaktadır. Gece olunca baba mısırdan ana ondan iki saat uzakta harmarda, çocukların kimi bostan, kimi bağda domuz bekliyorlar. Halbuki bu topraklar bir arada olsa gerek beklemede gerek yollarda geçen zamanda gerekse toplu çalışmanın veriminde köylümüz için pek büyük faydalar vardır.

Cumhuriyet hükûmetimizin köylünün toprak meselelerinde bu cihete de şüphe yokki önem verecektir.

5 — ev spor sahasında gençlerimiz Voleybol pink-ponk oyun ve ekzersizlerine devam etmişlerdir. Spor şubesi azalarımız tarafından beş av ve iki yaya kır gezisi yapılmıştır.

6 — Ev Dispanseri faaliyetine devam etmiş ve ay içinde 74 hasta yurttış muayene ve tedavi edilmiştir. Bu hastalar arasında reçetelerini yaptıramayacak kadar fakir durumda bulunan 7 yurddışın ilaçları temin edilmiştir.

Fakir okul talebelerine bergün bir öğün sıcak yemek vermek için gereken hazırlıklar tamamen ikmal edilmiş ve 1-12-943 tarihinden itibaren 300 talebeye yemek tevziatına başlanılmıştır şube tarafından 31-12-943 tarihinde muhitte güzel bir intiba bırakan bir aile eğlence toplantısı tertip edilmiştir. Toplantı samimi ve neş'eli geçmiş çeşitli program içinde sabahın geç vakitlerine kadar devam etmiştir toplantı münasebetile şube yararına 400 lirayı mütevaciz teberrü temin edilmiştir.

7 — İngilizce lisan kursları haftanın Pazartesi ve cuma günlerinde ve beş sınıf halinde muntazaman yapılmıştır 15-12-943 tarihinden itibaren ceza

10 — *İnci Kânun ayı içinde ev kütüphanesine temin edilen kitapların adlarını veriyoruz.*

- 1 - küçük adam ne oldu sana
- 2 - Arzın merkezine seyyahat
- 3 - Hapishanelerdeki hayatım
- 4 - Kanlı Niğar
- 5 - Yeniçeriler
- 6 - Son gece
- 7 - Tipi Dindi
- 8 - Hind diyarında karış, karış
- 9 - Yeni Dünya
- 10 - Akdeniz
- 11 - Tangonun ölümü
- 12 - Bir Serencam
- 13 - Avare Kuşlaa
- 14 - Uzun Yol
- 15 - Şarkta Resim
- 16 - Nils Holgersson'nun İsveç seyyehati
- 17 - Futbol
- 18 - İftira
- 19 - Atalar Sözleri
- 20 - Tokatlı Gedayi
- 21 - Çocuklarımızı nasıl beslemeliyiz
- 22 - Yakın tarihte olaylar

evinde, Muratgerman, Ahmet Mitat, Necati bey ilk okullarında evimiz tarafından türkçe okuyup yazıya kursları açılmıştır evci öğretmen arkadaşlar tarafından fahri olarak idare edilmekte olan kurslara devam eden yurddışlardan muhtaç bulunanlara Alfabe, defter, kalem tevzi edilmiştir Ceza evinde açılan kursa devam eden yurddışlara tevziat kâmilten teşmil edilmiştir.

8 — Kitapsaray, köycülük, müze tarih şubelerimizde ay devamınca porogramlı çalışmalar yapmışlardır ay içinde kitap odamıza okuyucu olarak 570 yurddış gelmiştir. Kütüphanemize temin edilen yeni kitaplar halkımıza muntazaman duyurulmuştur. köycülük şubesi azalarımız şehre gelen köylülerimizin işlerini takip etmek dilekçelerini yazmak yolunda yapmakta oldukları çalışmalara devam etmişlerdir. müze tarih şubesi azalarımızda şehir müzesine yardımcı çalışmalarına devam etmiştir.

9 — ay içinde evimizde ikisi düğün biri kongra almak üzere başka teşekkülere ait on iki toplantı kayıt edilmiştir.

terceme Nuri Akgün
terceme Hamdi varoğlu
terceme M. Asım Çalıkoğlu
Mustafa Nihat Özün

« « «
Halit Fahri Ozansoy
Mahmut Yesari
terceme Refi Cevat ulunay
Sabahattin Ali
terceme Yaşa Nabi Nayir
Semine Meral
Yakup Kadri Karaosmanoğlu
terceme Bülent Ecevit

terceme Mevîha Berkes
Elif Naci
terceme Behiç Enver
İhsan Türemen
Tahir Kırıl
Osman Nuri Deremeci
Muhtar Yahya Dağlı
Dr. Ahmet Akkoyunlu
Osman Bayatlı

HALKEVLERİ DERGİLERİ

Halkevi	Derginin Adı	Halkevi	Derginin Adı
G. Antep	Başpınar	Zonguldak	Karaelmas
Çorum	Çorum	Balıkesir	Kaynak
Kars	Doğuş	Konya	Konya
Kayseri	Erciyeş	Samsun	19 Mayıs
İzmir	Fikirler	Afyon	Taşpınar
Manisa	Gediz	Antalya	Türk Akdeniz
/dana	Gö.üşler	Isparta	Ün
Eskişehir	Halkevi	Bursa	Uludağ
Denizli	İnci	Eminönü	Yeri Türk
Trabzon	İnan	Eminönü	H. B. Haberleri
Diyarbakır	Karacadağ		

Manisa Halkevi Neşriyatı

1 — Güneşi yakanların selâmı	N. İLHAN BERK
2 — Zehirli gaz ve korunma tedbirleri	SEVKET KIRBAŞ
3 — Manisa coğrafyası	CENAP REFİK ORKON
4 — Halk zehirli gazlara karşı kendini ve başkalarını nasıl koruyabilir.	HALİT GİRAY
	NEFİ VURAL
5 — Man'sa Tarihi	İBRAHİM GÖKÇEN
	M. ÇAĞATAY ULUÇAY
6 — Saruhan oğulları ve eserlerine dair vesikolar	M. ÇAĞATAY ULUÇAY
7 — Mimar Sinan'ın eserlerinden Mara'diye Camii	KÂMİL SU
8 — Manisadaki Sarâyî Âmire ve Şehzadeler Türbesi	M. ÇAĞATAY ULUÇAY
9 — 17 nci asırda Manisada Zirâat, Ticaret ve esnaf teşkilâtı	M. ÇAĞATAY ULUÇAY
10 — Yunus Emren'in Mezarı	M. ÇAĞATAY ULUÇAY

YILLIĞI (240) KURUŞTUR.

Yazılar Halkevi "GEDİZ" Dergisi yazı işleri Direktörlüğüne gönderilmelidir. Basılmıyan yazılar geri verilmez. "GEDİZ" in sayfeleri her münnevvere açıktır.

Kurum Adı: TÜRK TARİH KURUMU
Sicil No: 255.7.2/24/801973
DERGİLER GEDİZ MANİSA HALKEVİ DERGİSİ 70 (1943) Markası:
MARKASIZ Bulunduğu Yer: Konusu: TÜRKÇE

